

MARTINA BAŠIĆ

Zavod za lingvistička istraživanja
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb
mkovacev@hazu.hr

MARIJA MALNAR JURIŠIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Ulica Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
mmalnar@ffzg.hr

IZ FRAZELOGIJE ĐURĐEVAČKOGA KAJKAVSKOG GOVORA

U radu¹ se, na temelju korpusa ekscerpiranog iz rječnika *Opis i rječnik đurđevačkoga govora* autora Jele Maresić i Vladimira Miholeka (2011), pomoću semantičko-konceptualnog pristupa analiziraju frazemi koji su grupirani u nekoliko koncepata: frazemi koji se odnose na čovjekov odnos prema jelu i piću (kojima je značenje frazema definirano glagolima *jesti* i *piti*), frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje (kojima je značenje frazema definirano pridjevima *pijan*, *žedan*, *gladan* i *sit*) i frazemi koji se odnose na čovjekovu vanjštinu (kojima je značenje frazema definirano pridjevima *mršav* i *debeo*). Slijedeći postavke kognitivne semantike, nastojala se utvrditi motivacija frazema i sveza s frazemskim značenjem.

1. Uvod

Čovjekova potreba za hranom i pićem ima neosporno važnu ulogu u njegovu životu jer je vezana za održavanje normalnih životnih funkcija. Pretpostavka je da će tako važna sastavnica svakodnevnoga čovjekova života biti plodonosna u frazeologiji te da će frazeološko značenje mnogih frazema biti vezano uz konzumiranje hrane i pića.

¹ Rad je napisan u okviru projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju* (LinGeH) koji pri Sveučilištu u Zadru financira Hrvatska zaklada za znanost pod brojem HRZZ 3688.

Analizirana je građa ekscerpirana iz rječnika *Opis i rječnik đurđevačkoga govora* autora Jele Maresić i Vladimira Miholeka. Rječnik đurđevačkoga govora jedan je od najopsežnijih hrvatskih dijalektnih rječnika i jedan od onih u kojima su frazemi sustavno leksikografski prezentirani s rečeničnim primjerima uporabe. Izdvojeni su frazemi kojima je frazeološko značenje vezano uz semantičku skupinu glagola konzumiranja² *jesti* i *piti*, a navedeno smo semantičko polje proširili i na one frazeme koji govore o neposrednim uzrocima nekonzumacije (*gladan*, *žedan*) te posljedicama konzumacije (*sit*, *pijan*; *debeo*) odnosno nekonzumacije (*mršav*).

U obradi je primijenjen semantičko-konceptualni pristup pomoću kojeg se donosi pregled tematskih semantičkih polja u koja se ekscerpirani frazemi uklapaju. Na temelju korpusa frazemi su grupirani u nekoliko koncepata: frazemi koji se odnose na čovjekov odnos prema jelu i piću (kojima je značenje frazema definirano glagolima *jesti* i *piti*), frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje (kojima je značenje frazema definirano pridjevima *pijan*, *žedan*, *gladan* i *sit*) i frazemi koji se odnose na čovjekovu vanjštinu (kojima je značenje frazema definirano pridjevima *mršav* i *debeo*). Slijedeći postavke kognitivne semantike, nastojala se utvrditi motivacija frazema i sveza s frazemskim značenjem.

Uzimajući u obzir da je pravilna i uravnotežena prehrana ključna za zdravlje organizma, pretjerivanje i neumjerenost u prehrani negativno je konotirano.³ Stoga se može pretpostaviti kako će se negativna konotacija očitovati i u ekscerpiranim frazemima koji nose te koncepte.

U građi su ekscerpirani i primjeri u kojima se glagoli *jesti* i *piti* te pridjevi *pijan* i *gladan* ostvaruju i kao formalne sastavnice frazema, ali njihovo značenje ne ulazi u prethodno navedena semantička polja. Ti su frazemi obrađeni u zasebnom, preglednom poglavlju.

2. Frazemi koji se odnose na čovjekov odnos prema jelu i piću

U skupini frazema koji se odnose na čovjekov odnos prema jelu i piću promatrali smo one frazeme koji su značenjem vezani za glagole konzumiranja *jesti* i *piti*. U građi očekivano dominiraju frazemi glagolske strukture (*deťi si v zôbeę*, *nametãti tôrbo*, *brojiti kôma žlceę*, *imãti dobrôga cûga*, *iti na kopãjn*, *piti spod lęda*) od kojih su mnogi poredbeni (*jęsti kak Pãvel*, *jęsti kak svinčę*, *piti kãk se bič plęteę*, *piti kak dondãča*).

² Naziv semantičke skupine navedenih glagola preuzimamo iz semantičke razdiobe glagola u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* (Brač i Bošnjak Botica 2015: 115).

³ U katoličkoj kršćanskoj praksi »neumjerenost u jelu i piću« definirana je i kao jedan od sedam smrtnih (glavnih) grijeha.

2.1. *Jesti*

U dijelu su građe đurđevačke frazeologije koja je značenjem vezana za glagol *jesti* potvrđeni frazemi koji u svojoj strukturi sadrže somatske sastavnice. Somatizmi *uho* i *zubi* sudjeluju u nastanku frazema *oplētātī (jĕsti) kāj za vuvmī pūca* značenja ‘jesti s tekom, uživati u jelu’ (*Dok smō sę mī prijĕli jĕsti, kaj nām ę za vuvmī pucālo!*) i *deťi si v zōbę* značenja ‘pojesti štogod’ (*Dĕl sĕm si v zōbę tūlko kaj nĕmrĕm rĕči da nĕsĕm nĭkaj jĕl.*). I dok je upotreba sastavnice *zubi* u izricanju hranjenja sasvim razvidna, neuobičajeno je da se u ovo semantičko polje uvrštava somatizam koji se inače primarno koristi u frazemima kojima se izražava funkcija slušanja (usp. i Kovačević 2012: 109; Malnar Jurišić 2017: 81).

I dok »u standardnome jeziku frazemi sa sastavnicama *rit, guzica, stražnjica, dupe, tur* nisu toliko plodni ni frekventni kao u dijalektnoj frazeologiji« (Kovačević i Bašić 2012: 365) đurđevački primjeri potvrđuju kako je opuštenija komunikacija na organskome govoru omogućila da u frazeološki korpus uđu i »one sastavnice koje u službenoj komunikaciji smatramo „neprikladnima“« (Malnar Jurišić 2017: 87). Somatizam *pīšek* potvrđen je u đurđevačkim frazemima *fīni pīšek* značenja ‘osoba izbirljiva pri jelu’ (*Tā ę fīni pīšek, nĕčę baš sākaj jĕsti!*) i *jĕsti kāj po pīšku skāčę* značenja ‘jesti dobru hranu’ (*Jā im šparglīna slōžim, a onī bi jĕli kāj po pīšku skāčę.*) u kojima se u suodnos s dobrom hranom stavlja (dječja) stražnjica. Semantički antoniman frazem potonjem jedan je od »neprikladnih« đurđevačkih frazema *na tĕnko srāti* značenja ‘loše se hraniti’ (*Āko rāta bō, na tĕnko bōmo srāli.*) koji u pozadinskoj polaznoj slici ima glad.

Frazem *namētātī tōrbo* značenja ‘dobro se, obilno najesti’ (*Tōrbę so namētāli, a ništ deļāli!*) motiviran je slikom punjenja tereta u torbu, a značenje proizlazi iz asocijacije punjenja trbuha pri hranjenju. Valja primijetiti da je u kajkavskom govoru Svete Marije zabilježen frazem *ę idę v ję(d)no tōrbo* značenja ‘ispremiješa se, ide u isti želudac (o hrani)’ (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 204), u kojem također dolazi do preslikavanja iste polazne slike – *torba = trbuh*.

Kruh kao prototipni predstavnik semantičkoga polja hrana (Hrnjak 2007: 198) sadržan je u frazemu *bīti op krūvu* značenja ‘jako malo jesti (ob. samo kruh)’ (*Postīm, cĕl dĕn sĕm sāmo op krūvu!*). Taj bismo frazem mogli povezati s onima potvrđenim u nekim drugim hrvatskim govorima, a koji nose značenje ‘biti siromašan, nemati ni za osnovne potrebe’, npr. u Svetoj Mariji *bitj kruha glōđen* (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 126) i u križevačko-podravskim govorima *nemati ni za kruh* (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 116), a čija je pozadinska slika ista – kruh kao temeljna živežna namirnica.

Poredbeni frazemi *jĕ kōdar nĕjĕ trī dnĕva (dāna) nĭkaj jĕl, jĕsti kak Pāvĕl i pojĕsti kāj bi z lopatōm odnĕsĕl* okupljeni su oko značenja ‘puno, obilno jesti/pojesti’. U pozadinskoj je slici frazema *jĕ kōdar nĕjĕ trī dnĕva (dāna) nĭkaj jĕl*

(*Sàmo pèščę vù sę, ję kòdar nęję trî dâna nîkaj jël.*), značenja ‘puno jede *tko*’, intenzifikacija čina konzumacije hrane vrlo gladnoga čovjeka ostvarena usporedbom s vremenskim odnosom, *tri dana*, u kojem broj *tri* označava »minimalni broj koji označava ‘više nečega’, neku ‘konkretniju množinu’« (Broz 2015: 52).⁴ U đurđevačkome je govoru zapsan frazem s antroponimom kao sastavnicom, *jęsti kak Pävęl* (*Ję kak Pävęl, kòdar nę nigdâr jël.*) značenja ‘obilno jesti’, a navedeni je frazem potvrđen i u nekim drugim podravskim govorima, npr. Bakovčice (usp. Maresić i Menac-Mihalić 2008: 144) ili Koprivnice (Menac-Mihalić 2003: 372). Količina hrane unesena pri konzumaciji u frazemu *pojęsti kâj bi z lopatôm odnęšęl* značenja ‘puno pojesti’ (*Takvõga nę bi štęla na kòšto, pâk ę pøjęl kâj bi z lopatôm odnęšęl.*) uspoređena je s veličinom lopate i njezinim oblikom koji podsjeća na žlicu. Količina hrane nalazi se i u pozadini eufemističnoga frazema *bojlę ę oblāčiti, nęgo râniti kõga* (*Bojlę gâ ę oblāčiti, nęgo râniti.*) koji opisuje osobu koja može puno pojesti, a frazem je motiviran financijskim izdadcima koji su potrebni za odijevanje i za prehranu. Žlica (koja se prije izuma kuhinjskih vaga upotrebljavala i za točno mjerenje količine namirnica potrebne za izradu jela) s metonimijskim je prijenosom motivirala nastanak frazema *brojiti kõmu žlicę* značenja ‘provjeravati, kontrolirati *koga* koliko jede’ (*Nâj sàmo ję, jâ mu nę bom žlicę brojila!*). U skupinu frazema koji govore o načinu jedenja možemo pribrojiti frazem *pojęsti kajdâr (kodâr) bi bõkca f pęķęl porinõl* značenja ‘lako i brzo pojesti’ (*A kâj ę nęmu piščę pojęsti, kodâr bi bõkca f pęķęl porinõl!*).

U hrvatskoj se frazeologiji svinja često veže za pejorativna značenja proždrljivosti, prežderavanja i gojaznosti. U poredbenom frazemu *jęsti kak svinčę* značenja ‘puno i pohlepno jesti; neuredno jesti’ (*Kâk svinčę ję, sàmo grâba.*) pohlepna i neuredna konzumacija hrane uspoređuje se s načinom na koji jede svinja. Takva je konzumacija hrane opisana i poredbenim frazecom *jęsti kak nępõvrat* ‘puno i pohlepno jesti’ (*Kak nępõvrat jędõ, što bi ę õpčę narânil.*) u kojem se sam čin hranjenja intezificira usporedbom s proždrljivcem.

Obradivanom konceptu možemo pridružiti i frazeme *ičõ sę skominę kõmu* značenja ‘zazubice rastu *komu*, dobiva jaku želju za jelom *tko*’ (*Skominę mî sę ičõ dok vidim kak ftęčno jędõ.*) i *andęli bi jęli kâj* kojim se izriče značenje ‘vrlo je ukusno *što*’.⁵ Rečenični frazemi koji su usko rasprostranjeni jesu *âk ti nę pâšę jęsti, idi tãm gdę cvętję cvętę* ‘ako nisi zadovoljan jelom, idi jesti u restoran

⁴ Navedeni je frazem zabilježen i u nekim drugim kajkavskim govorima, npr. u govoru Svete Marije *jęsti kak đęr štõ tri dni nikaj nej jęl* (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 81) te u križevačko-podravskim govorima Podravske Sesveta i Bakovčica *jesti kak da ko tri dana neje ništ jęl* (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 75). U govoru Bakovčica (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 74) potvrđen je i frazem *delati tak kak da ko tri dana neje ništ jęl* u značenju ‘loše raditi’, a odnos koji se u njemu može pratiti jest *nejedenje* → *glad* → *slabost organizma* → *loš rad*.

⁵ Potonji je frazem potvrđen i u drugim govorima, poput npr. Svete Marije *fini kaj bi ga i anjđelj jęlj* (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 60).

(prema nekadašnjem svratištu Preradović ispred kojega su cvali oleandri)', *đčeš jěsti marcafâne ili marcišôle?* /kaže se onomu koji je izbirljiv pri jelu/ (*Đčeš jěsti marcafâne ili marcišôle?*) te *bodò ti rokâvi zgorěli âko ně boš jěl* /kaže se onomu koji zakasni na jelo/.

2.2. Piti

Tri su glagolska poredbena frazema u đurđevačkom govoru značenja 'puno piti, opijati se'. U frazemu *piti kak Rüs* (*Käk Rüs pije, sâmo nalêva vû se.*) velika se konzumacija pića uspoređuje s pripadnicima naroda za koje postoji ta stereotipna podloga (Kovačević 2014: 28). Poredba s dugom očituje se u frazemu *piti kak dondäča* (*Tê bi vrâga pöpil, kak dondäča pije!*), a motivaciju nastanka tog frazema možemo potražiti u preslikavanju odnosa *duga* = kiša → *natopljena zemlja*.⁶ Glagolskom se poredbenom frazemu *piti kâk se bič plëte* (*Vîna ìm e odnësel, bôdo nêgde pîli kâk se bič plëte!*) još uvijek ne pronalazi motivacija.

Frazeme sa somatskim sastavnicama *rit* i *glava* promatramo zajedno potaknuti rečeničnim primjerom jednoga od frazema (*Në pije se v rit, nêgo v glâvo.*). Frazem *piti v rit* također nosi značenje 'puno piti, opijati se' dok frazem *piti v glâvo* nosi značenje 'umjereno piti' (*Në zna v glâvo piti, nêgò se nalôčë.*). Značenje tih frazema je antonimijsko što u antonimijski odnos stavlja i somatizme *rit* i *glava*. Naime, glava se percipira kao središte razuma, dio čovjekova tijela koji mu omogućuje pametnu procjenu i kontrolu, tj. u ovome slučaju uvjetuje umjerenost. S druge strane, negativna percepcija stražnjice često simbolizira neumjerenost, o čemu svjedoči i frazem *jemet pouno ret* 'biti pijan' (*Pëste ga, ìma pòuno rêt!*, neobjavljena građa), zabilježen u govoru Tršća, u kojem također ispunjenost stražnjice simbolizira ispunjenost organizma, a to pak označava veliku količinu, u ovome slučaju, alkohola.

Način, brzinu i količinu ispijanja pića opisuju frazemi *na êks* značenja 'u jednom gutljaju, naskap, odjednom' (*Popìl e cêlôga kriglîna na êks.*) i *imüti dobrôga cûga* značenja 'moći puno popiti' (*Pijânci imâjo dobrôga cûga.*).

⁶ Frazem *piti kak dondäča* (kao i svetomarski frazem *žejën kak bogor⁴odjca*, Frančić i Menac-Mihalić 2020: 68) potvrđuje potrebu za razdvajanjem motivacija semantički bliskih hrvatskih frazema *pijan kao düga* i *pijan kao düga* (Kovačević 2014: 29; uspr. Шипка ⁶2013: 226–228 i Mršević-Radović 2008: 157–160). Motivacija prvoga frazema vezana je uz svijenu dasku od koje je sastavljena bačva, a koja je natopljena (najčešće alkoholnom) tekućinom. No, frazem *pijan kao düga* ima drugu imeničku sastavnicu. *Dügu*, koja označava optičku pojavu u obliku lukova u bojama spektra, povezuje se sa slavenskom mitologijom u kojoj je postojalo vjerovanje u *dügu* kao natprirodno biće u obliku zmije koja pije vodu s izvora, rijeke ili jezera i vraća je na zemlju kao kišu. Razvidno je da svi navedeni frazemi u semantičkom talogu imaju *dügu*, a ne *dügu*. Naime, u đurđevačkome govoru *dondäča* (kao i u svetomarskom *bogor⁴odjca*) je 'spektar boja na nebu koji nastaje prelamanjem svjetla u kapima kiše, duga', a *dôga* bi u đurđevačkome govoru označavala jednu dasku na bačvi. Frazem *piti kak dundača* potvrđen je i u križevačko-podravskim govorima Podravske Sesveta i Bakovčica (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 79).

U pozadinskoj je slici frazema *nalūknotì se v zádno* značenja ‘puno popiti’ (*Íma vrāžęga cūga, navęk se v zádno nalūkne.*) čaša koja je izostavljena kao formalna sastavnica frazema. Ipak, u frazemu *íti na kopâjn* značenja ‘ići popiti što’ (*Idęmo na kopâjn, žęđęn sęm!*) slika se čaše mijenja u veliku posudu za napajanje ili hranjenje stoke. U frazemu *kolomāzā bi pōpil* značenja ‘puno pije tko’ (*Lđčę sę po rędu, i kolomāzā bi pōpil.*) intezifikacija se ostvaruje sastavnicom koja znači ‘mazivo za podmazivanje’.

Frazemima *píti spod lęda* značenja ‘piti vrlo hladnu tekućinu’ (*Spod lęda mōrę vīno píti, nę zębę ga za zđbę.*) i *andęli bi pili kāj* značenja ‘vrlo je pitko što’ (*Dobrđ ę vīno, kaj bī ga andęli pili!*) opisuje se kvaliteta samih pića. Potonji frazem ujedno pokazuje da se ista motivacija frazema primjenjuje i za izricanje konzumacije jela (usp. *andęli bī jęli kāj*).

3. Frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje

U skupini frazema koji se odnose na čovjekovo stanje promatrali smo one frazeme koji su značenjem vezani za pridjeve *pijan*, *žedan* i antonimne pridjeve *gladan/sit*. Najčešća struktura u kojoj su ovi frazemi potvrđeni jest poredbena, pričem se brojnošću izdvajaju pridjevne strukture A kao B (npr. *pījan kak lętva*, *pījan kak zvęr*, *natrōšęn kak šlaprčęk*, *žęđęn kak vāpno*).

3.1. *Pijan*

Poredbeni frazemi *pījan kak dręvo*, *pījan kak lętva*, *pījan kak zvęr* i *pījan kak mājka* donose frazeološko značenje ‘jako pijan’.⁷ Frazemi *pījan kak dręvo* (*Pijān si kak dręvo, nę boš píti dđbil!*) i *pījan kak lętva* (*Kāk lętvā si pījan i jđš sę idęš pręt svęt kázat!*) imaju imeničke sastavnice koje upućuju na kruti predmet uglavnom izrađen od drva i koji podsjeća na ukočenost ili nestabilnost pijanoga tijela (Kovačević 2014: 28). Čovjekovo stanje pijanstva uspoređuje se i sa životinjskim ponašanjem u frazemu *pījan kak zvęr* (*Bilī smo kak zvęri pijāni za Mārtijņę.*). U hrvatskoj je frazeologiji vrlo aktivan i proširen frazem *pījan kak mājka*⁸ (*Otę sī ga spāt pospravītę, pijān ę kak mājka!*), koji se »može protumačiti običajem da se roditeljama, u doba kad su još rađale po kućama, daje žestoka alkoholna pića da bi lakše podnijele bolove i da bi im se olakšao porođaj« (Kovačević 2014: 29; usp. Шипка⁶ 2013: 225–226). Poredbeni frazem *natrōšęn kak šlaprčęk* značenja ‘malo pijan, pripit’ (*Natrōšęn ę kak šlaprčęk*,

⁷ Govoreći o pridjevskim frazemima u značenju ‘jako pijan’, Fink (1997: 233) navodi da su oni u hrvatskom jeziku »u većini poredbeni«.

⁸ Usp. *pijan (nakresan) ka majka* u novoštokavskim-ikavskim govorima (Menac-Mihalić 2005: 224), *pijan kak majka* u križevačko-podravskim govorima (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 124), *pijan kao majka* (HFR 2014: 311).

sād bi i pīl tēkar!) razlikuje se od navedenih frazema uporabom kajkavskoga pridjeva *natrōšēn* koji već nosi značenje ‘malo pijan, pripit’. No, dok je upotreba sastavnice *šlaprčēk* značenja ‘pokvareno jaje, mućak’ u frazemima koji izriču značenje ‘jako smrdjeti’⁹ sasvim jasna, za njezino povezivanje s izricanjem stanja pripitosti još uvijek se ne pronalazi motivacija. Ono što se ipak može naslutiti jest da se pripitost poistovjećuje s pokvarenošću te se tako naglašava negativna percepcija samoga značenja.¹⁰

O stanju svijesti onoga tko je ‘jako pijan’ svjedoči frazem *mřtēy pījan* (*Mrtēy ę pījan sāmō bōbnol fpōstēl.*). Posljedice konzumacije alkohola u tom su primjeru izjednačene s posljedicama smrti, tj. *pijan* = *mrtav*. O širokoj rasprostranjenosti ovoga frazema svjedoči i potvrđenost u HFR (2014: 341), a zabilježen je, između ostaloga, i u novoštokavskim govorima (Menac-Mihalić 2005: 238), križevačko-podravskim (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 131) te međimurskom govoru Svete Marije (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 143).

Glagolski frazemi *bīti pot parōm* (*Āk sēm pot parōm, nę znāci da sēm sę nalōkal.*) u značenju ‘biti pijan’ i *bīti pot švūngom* značenja ‘biti malo pijan, pripit’ (*Mālkd ę pot švūngom, joči mū sę svēte.*) vjerojatno su motivirani slikom rada prijevoznih sredstava (usp. Snój 2013: 92; Malnar Jurišić i Vukša Nahod 2015: 133) dok se za prvi frazem može ponuditi i motivacija koja je u vezi s alkoholnim parama koje izlaze iz alkoholnih pića.

3.2. Žedan

Iako su frazemi s glagolima konzumacije pića uglavnom motivirani pijenjem alkoholnih pića što potvrđuju mnogobrojni frazemi koji se odnose na stanje pijanstva i koji sadržavaju sastavnicu *pijan* (Kovačević 2014), frazemi sa sastavnicom *žedan* i *žeđ* odnose se isključivo na vodu i malobrojni su.

Motivacija frazema *žēđen kak vāpno* značenja ‘jako žedan’ (*Potōči, žēđen sēm kak vāpno!*) proizlazi iz kemijskoga svojstva vapna. Naime, kako bi se od živog vapna dobilo gašeno vapno potrebno ga je povezati s velikom količinom vode i upravo je ta slika poslužila kao poticajni impuls za preslikavanje potrebe za tekućinom, tj. jačine žeđi na čovjeka. Slika dječje žeđi nalazi se u frazemu *oslobōdī tē Bōg detčēčē žēđi* (*Došlī smo k sēnu bręz vodē, oslobōdī tē Bōg detčēčē žēđi!*) kojim je izražena želja značenja ‘neka ne bude žedan tko’.

⁹ Usp. *smrdeti kak šlaprčēk* u križevačko-podravskim govorima (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 182); *smřdētī kak šlaprčēk // smřdētī pō sōmī šlaprčēkī* u svetomarskom govoru (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 197).

¹⁰ U hrvatskome jeziku sastavnica *mućak* javlja se u frazemu *pokvaren kao mućak* (usp. HFR 2014: 343).

3.3. *Gladan/sit*

U đurđevačkome analiziranom korpusu potvrđeni su frazemi koji kao sastavnice imaju naziv životinje, a odnose se na značenja gladan/sit. Za onoga koji je jako gladan upotrebljava se frazem **glāđen kak cūček** ‘jako gladan’ (*Glāđen sem kak cūček, cēlō bi pišćę mōgel pojěsti.*) u kojem imenična sastavnica frazema služi kao intenzifikator polaznoga značenja. U hrvatskim je govorima uz frazem *gladan kao pas* u značenju ‘jako gladan’ česta uporaba frazema *gladan kao vuk*.¹¹ Iako se vuka doživljava kao krvoločnu i divlju životinju i motivirao je nastanak mnogih frazema (BFHJ: *gladan kao vuk, da bude vuk sit i koza cijela, baciti koga vukovima, dati vuku kozličę čuvati, i vuk sit i koze na broju, pojeo vuk magare...*), u đurđevačkome govoru vuk može postati i objektom kao u frazemu **glāđen kāj bi kurjāka pōjel** ‘jako gladan’ (*Biļi smo glādni kāj bi kurjāka pojěli, dvā dāna nę jęla bilo!*). Antoniman frazem navedenima, **glāđen kak mlīnārska kōkoš** (*Glēđi ję kāk so đębęli, sigūrno so glādni kak mlīnārskę kokōši!*) u značenju ‘sit’, motiviran je slikom kokoši koja obitava blizu mlina. U njezinu su prehranjivanju važna namirnica žitarice, pa oko mlina u kojem se one melju kokoši nikada ne mogu ostati gladne. Time taj frazem, koji zapravo nosi suprotno značenje od značenja svoje pridjevne sastavnice, dobiva ironičan prizvuk.

Somatske su sastavnice *zubi* i *grlo* sudjelovali u nastanku frazema **đęti zōbę nū klin** i **najęstī sę do gōta**. Frazem **đęti zōbę nū klin** značenja ‘gladovati, oskudijevati u hrani’ (*Dōk imājo, ōndar sę pojędō, a pōtlam zōbę nū klin đęnō.*) odnosi se »ne samo na gladna, nego i osiromašena čovjeka«, a »u semantičkome je talogu slika staroga i nemoćnoga čovjeka koji ima umjetne zube« (Kovačević 2012: 201).¹² Grlo, kao dio probavnog sustava čovjeka, sudjeluje u nastanku frazema suprotna značenja ‘nasititi se, najesti se do potpune sitosti’, **najęstī sę do gōta** (*Vrpō ę rānę bilo, do gōta smō sę najęli!*). Usporedi li se upotreba ove sastavnice u frazeološkim rječnicima, vidjet ćemo da su, između ostaloga, u građi potvrđeni frazemi kojima se izriče žeđ,¹³ no nema potvrde u kojoj se taj somatizam vezuje uz osjećaj sitosti, kako je to potvrđeno u ekscerpiranom korpusu. Uz ove frazeme navodimo i frazem **ičō sę blęščęci** značenja ‘svjetluca se komu pred očima zbog

¹¹ Usp. *gladan ka vuk* u novoštokavskim-ikavskim govorima (Menac-Mihalić 2005: 345); *gladen kak vuk* u križevačko-podravskim govorima (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 198); *gladan ka vuk* u splitskom govoru (Menac-Mihalić i Menac 2011: 174); *glōđen kak vok* u svetomarskom govoru (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 210).

¹² U semantičkom je talogu promatranoga frazema i prestanak bavljenja aktivnošću kao i u frazemu *objesiti o klin što* u značenju ‘napustiti što, ostaviti što, okaniti se čega, prestati se baviti čime’ (HFR 2014: 2018).

¹³ Usp. *grlo je suvo* komu i *ošušilo se grlo* komu u novoštokavskim ikavskim govorima (Menac-Mihalić 2005: 180); *grlo je suvo* komu i *osušilo se grlo* komu u splitskom govoru (Menac-Mihalić i Menac 2011: 69); *grlo ję suho* k^uomō u svetomarskom govoru (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 99).

gladi, umora, bolesti i sl.’ (*Glādēn sēm kaj mī sē bleščēci ičo.*) u kojem je opisan i vizualni doživljaj svjetlucanja pred očima zbog gladi (ali ne samo gladi).

Fiziološko stanje sitosti opisano je i frazemom *najestī sē dozrigōma* (*Pūn ē stōl bīl, dozrigoma smō sē najēli.*) u kojem se uporabom priloga *dozrigōma* značenja ‘do sitosti’ dobiva intenzificirano značenje frazema, ‘najesti se i više nego je potrebno, prenajesti se’.

U poredbenom frazemu *glāđen kak trlīca* (*Tē ē glāđen kak trlīca, navēk mōrē jēsti!*) značenje ‘vrlo gladan, uvijek je gladan *tko*’ ostvaruje se usporedbom s konkretnim predmetom iz kućanstva, s drvenom napravom za čišćenje vlakana konoplje koja je sastavljena od velikoga noža koji je na jednom kraju pričvršćen između dvije paralelne daske. Sam izgled *trlice* može nas asocirati na usta (gdje se nož može usporediti sa zubima, a dvije paralelne daske s donjom i gornjom čeljusti).¹⁴

4. Frazemi koji se odnose na čovjekovu vanjštinu

U građi je zabilježen i jedan od češće potvrđenih koncepata koji se odnosi na čovjeka, tj. na njegov vanjski izgled (usp. npr. Malnar Jurišić 2017: 89), a to je koncept debljine/mršavosti. Ponovno se, kao i u frazema koji se odnose na čovjekovo stanje, brojnošću izdvajaju frazemi pridjevne strukture A kao B (npr. *gūray kak hēna, gūray kak skurlēba, gūray kak trēska, dēbēl kak svīnčē*), a javljaju se i frazemi kojima je poredbena struktura proširena atributnim dodatkom (npr. *gurāy kak stōčni cūček, gūray kak teščaīva koščica, dēbēl kak bēli grāj*). Usporedi li se ekscerpirana građa, dolazimo do podatka da su u đurđevačkome govoru brojniji frazemi kojima se opisuje mršavost u odnosu na frazeme koji izražavaju debljinu. Iz prikupljene se građe očituje da je stanje mršavosti negativno konotirano što je već potvrđeno i nekim drugim istraživanjima¹⁵ te je rezultat negativne percepcije mršavosti kroz povijest.

4.1. Mršav/debeo

Promotrimo li vrstu sastavnica koje se javljaju u frazemima ovoga koncepta, zamijetit ćemo da dominiraju tri glavne skupine: somatizmi, nazivi životinja i realije iz svakodnevnog života.

¹⁴ *Trlica* je u govorima križevačko-podravskoga dijalekta kao sastavnica zabilježena u frazemu *brbljati (lajati, pripovedati, mleti) kak trlica* (usp. Maresić i Menac-Mihalić 2008: 187).

¹⁵ Veća brojnost frazema kojima se izražava/opisuje mršavost, u odnosu na one kojima se izražava/opisuje debljina, potvrđena je i u građi nekih drugih hrvatskih govora (usp. Frančić i Menac-Mihalić 2020; Maresić i Menac-Mihalić 2008; Menac-Mihalić 2005; Menac-Mihalić i Menac 2011; Malnar Jurišić i Vukša Nahod 2015: 123).

S obzirom na to da izražavaju značajke koje se odnose na čovjekovo tijelo, očekivano je da se u spomenutim frazemima javljaju oni koji u svojoj strukturi sadrže nazive za dijelove tijela. Imenuju se tako upravo oni dijelovi koji postaju više ili manje vidljivi ovisno o smanjenju ili povećanju tjelesne mase. Frazem **kôst i kôža** ‘jako mršav’ (*Pa kâj tē jē, kôst ē i kôža!*) široko je rasprostranjen, a motivacija za njegov nastanak posve je razvidna, s obzirom na to da je poznato da gubljenje težine dovodi do gubljenja masnoga tkiva. Slična pozadinska slika motivirala je nastanak frazema **rēbra pičē kōmu** ‘jako je mršav *tko*’ (*Rēbrà mu pičē kâk ē gūray.*), u kojem mršavljenje dovodi do isticanja, tj. jače izraženosti pojedinog dijela tijela. Intenzifikacija polaznoga značenja postiže se korištenjem umanjenice imenice *kost*, čime se dodatno naglašava da je nešto malo/sitno, a koja je potvrđena u frazemu **gūray kak teščaīva koščica** ‘jako mršav’ (*Prēvēč ē guràva, kak teščaīva koščica!*). Možemo reći da se polazno značenje dodatno naglašava i pridjevskom odrednicom koja opisuje spomenutu *koščicu*, a koja je slaba, prazna. Iz toga se može pretpostaviti i odnos *mršavo* → *slabo*, tj. uputiti na krhkost samoga organizma.

U građi iz đurđevačkoga govora javlja se i somatizam *rit* ‘stražnjica’, a uz njega se javlja i sastavnica iz životinjskoga svijeta, **sūy kaj dà ē žōna rīt spīla kōmu** ‘jako mršav’ (*Nēma nīkaj od nēga, ēm ē sūy kaj da mù ē žōna rīt spīla.*). Iako uže rasprostranjen, taj je frazem zabilježen i u govoru mjesta Bakovčice (usp. Maresić i Menac-Mihalić 2008: 208) koji je, kao i govor Đurđevca, također dijelom podravskoga dijalekta.¹⁶

U frazemu kojim se izražava da se netko udebljao, **puščūti čerēvo** (*Silnò ē čerēvo puščal kâj ga kōmaj nōgē nōsē.*), pojavljuje se somatizam *trbuh*, a čiju veličinu (kojom se indirektno može izraziti i značenje debljine) opisuju frazemi potvrđeni i u drugim sustavima hrvatskoga jezika.¹⁷

Životinjski svijet čestim je dijelom frazeologije, a što se, kao što je razvidno i iz prethodno obrađenih primjera, potvrdilo i na građi ekscerpiranoj za potrebe ovoga rada. Tako su se nazivi životinje kao sastavnice javili i u izražavanju debljine/mršavosti čovjeka. Frazemi **dēbēl kak svīnčē** ‘jako debeo’ (*Dēbēl ē kak svīnčē, čūdo kaj sē ē rašīril!*) i **prāvi bickīna** ‘debeo muškarac’ (*Ōn ē prāvi*

¹⁶ Frazem je motiviran slikom *žune* koja se nerijetko vezuje i uz izražavanje pijanstva. O tome Keber piše »Da sem se odločil napisati zgodbo o žolni, me je vzpodbudila prav nezaslišana „krivica“, da to ptico, ki *sploh ne pije*, poznamo bolj po znani primeri *piti kot žolna* in po tem, da njeno ime pomeni „pijanec“« (1998: 352). Frazem *piti ko žuna* potvrđen je, primjerice, u kajkavskom govoru Tršća (usp. Malnar 2012: 218), a u istom se govoru javlja oblik s pridjevskim A dijelom: *Pēste ga, pējan jē ko žōuna* (neobjavljena građa).

¹⁷ Usp. u kajkavskim govorima Podravske Sesveta *čerevo do zub* (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 71), Svete Marije *čerēvo jē kak brēnka* k^hom^o (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 76), Tršća *treibeh ko bačva (meih)* (Malnar 2012: 207) i govoru Splita *trbuj je ka bova* komu (Menac-Mihalić i Menac 2011: 163).

bickina.), motivirani su veličinom svinje, životinje koja je bila čestim dijelom poljoprivrednih gospodarstava i čiji je uzgoj predviđao njezino hranjenje kako bi se postigao krajnji cilj, debljanje. Takva percepcija, tj. simbolika ove životinje, koja motivira i nastanak prethodno spomenuta frazema *jěsti kak svĩnčę*, ogleda se u frazeološkome korpusu u cjelini, s obzirom na to da je frazem *debeo kao svinja* dijelom frazeologije hrvatskoga, ali i drugih jezika (npr. engleskoga, češkoga, ruskoga), te je kao takav široko rasprostranjen. Frazemom *děběl kak pøj* (*Kāk pøj ję dęběl, kāj kōmaj ōda!*) debljina se opisuje usporedbom s puhom, životinjom za koju se zna da voli puno jesti kako bi pripremila svoj organizam za proces hibernacije i koja, iako mala, može imati puno potkožnog masnog tkiva. S druge strane, izražavanje mršavosti izriče se usporedbom sa psom, *gurāv kak stōčni cūček* (*Gurāv ę kak stōčni cūček, ni pędęšet kıl nęma.*), pri čemu se definira i o kakvom je psu riječ, bijesnom i/ili neobuzdanom. Među životinjama koje se javljaju u korpusu jesu i one koje ne prebivaju na području istraživanja, tj. nisu dijelom stvarnosti koja okružuje govornike, a to su u istraživanom korpusu hijene, *gūrāy kak hęna* (*Ti so cūcki kak hęnę gurāvi, a štęli bi i vgrīsti!*). Njihova fizionomija i stereotipna predodžba¹⁸ dala je poticaj za izricanje mršavosti, a frazem je potvrđen i u drugim govorima podravskoga dijalekta (npr. Bakovčice; Maresić i Menac-Mihalić 2008: 93).

Očekivano je da se u frazeologiji pronalaze primjeri motivirani realijama iz svakodnevna života. One kojima se opisuje mršavost ili debljina možemo podijeliti u nekoliko skupina.

U prvoj su zastupljene sastavnice iz biljnoga svijeta. Poticajni impuls za nastanak takvih frazema u pravilu je izgled ili oblik imenovane pojavnosti, što se može iščitati i iz primjera poput *gūrāy kak tręska* (*Gurāvā ę kāk ę tręska, na nīkaj nę zględa!*), *previjati sę kak konōpla* (*Previjā sę kak konōpla, tāk ę strāšno gurāva!*), *previjati sę kak hržęna slāma* (*Kāk ę gurāva, ęm sę kak hržęna slāma previja!*), *deći sę (osušiti sę) na hržęno bętvo* (*Dā jo sāmo vidīš, na hržęno sę ę bętvo dęla!*) u kojima se mršavost poistovjećuje s tankošću/krhkošću trijeske, konoplje, raži. Unutrašnji dio kukuruznog klipa, okomak, motivirao je nastanak frazema *zględāti kak osmodęni kōcęn* ‘biti mršav i prljav’ (*Tā Ciganīca zględi kak osmodęni kōcęn.*). Debljina se, s druge strane, izražava frazemom *děběl kak bęli grāj* (*Znāš da mĩ ję grāšęk dęběl kak bęli grāj!*). Asocijacija je razvidna – okruglo zrno graha polaznom je slikom za izricanje nečije debljine iz čega slijedi *okruglo* = *debelo*, što je i česta percepcija u stvarnosti.

¹⁸ »Hijene su općenito poznate kao strvinari, i nisu na „dobrom glasu“. Tako ih je zoolog Alfred Brehm u 19. stoljeću opisao kao glupe, pakosne i kukavne životinje, i dalje: „Od svih zvijeri, hijene su najružnije građene i najodvratnije, a kad se na to nadoda i opaki karakter, to je dovoljno da ove životinje čini omraženim“. Ovakvi su opisi u to vrijeme bili uobičajeni, dajući zapravo vrlo malo podataka o stvarnim osobinama hijena.« (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Hijene>).

U drugu smo skupinu uvrstili sastavnice kojima se imenuju konkretni predmeti iz kućanstva. Među njima potvrđena je *igla*, ***gǔray kaj bǐ ga na ñglo nabǐral*** (*Ně znam sàmo kàj tē jē, ěm ě gǔray kaj bǐ ga na ñglo nabǐral!*), sastavnica koja je u izricanju mršavosti potvrđena i u drugim hrvatskim govorima.¹⁹ Izgled stijenja asocijacijom je za izricanje mršavosti, ***gǔray kak stēnĕk*** (*Ždǐti nĕĉĕ, kak stēnĕk ě gǔray.*), kao što je i motivacija za izricanje debljine izgled *tokača*,²⁰ ***dĕbĕl kak tōkaĉ*** (*Dĕbĕli sò ti pajcòki, kak tōkàĉi.*). Ovdje bi se mogao uvrstiti i frazem ***dĕbĕl kaj nĕmrĕ vu vràta stàti*** (*Pàk ě tō ĉũdo kàk ě dĕbĕl, nĕmrĕ vu vràta stàti!*) u kojem dolazi do izjednačavanja širine i debljine, tj. nemogućnost prolaska kroz vrata implicira da je netko preširok, tj. predebeo.²¹

U posljednju skupinu uvrštavamo frazeme sa sastavnicama koje ulaze u tematsko područje prehrane, a u njoj su potvrđeni ***dĕbĕl kak kvasnĭca*** (*Glĕđi mu ĉĕřevĭšĉĕ, dĕbĕl jĕ kak kvasnĭca!*) i ***dĕbĕl kak pǔtĕr*** (*Dĕbĕl si kak pǔtĕr, kàj si sĕbĕ napravil!?*). Oba frazema izražavaju debljinu, a možemo reći i da imaju sličnu pozadinsku sliku. I proces izrade tijesta umiješanog s kvascem (kvasnica) i proces izrade maslaca pretpostavlja svojevrsno bubrenje, tj. rast, što se preslikava i na rast čovjekova tijela.

Zasebno obrađujemo frazeme koji se ne mogu smjestiti ni u jednu od ovdje obrađenih skupina, a to su ***gǔray kak skurlĕba*** značenja ‘jako mršav’ (*Jĕl bĕtĕžĕn, pàk ě kak skurlĕba gǔray?!*) i ***dĕti nà sĕ*** značenja ‘udebljati se’ (*Dĕšĕt kĭl ě dĕl nà sĕ.*). U prvome se radi o upotrebi pogrdnog naziva za mršavu osobu, dok je u drugome riječ o razvidnoj motivaciji, tj. stavljanje na sebe asociira na težinu koja pak implicira debljinu (*težina = debljina*).

5. Neke posebnosti

U građi su ekscerpirani i primjeri u kojima su obrađivane sastavnice (*jesti*, *piti*, *pijan*, *gladan*) dio izraza frazema, ali čija frazemska značenja ne ulaze u prethodno obrađivana semantička polja.

Njima se mogu izražavati pozitivno konotirana značenja poput ‘živjeti u izobilju’ ***jĕsti z vĕlikò m žlicò m*** (*Vĕlikì so tò bogatàri, pri nĕm sĕ z vĕlikĕmi žlicàmi jĕ.*), ‘nije zahtjevan tko; ne smeta tko, što komu’ ***{pàk} nĕ pròsi jĕsti*** (*Nàj sàmo bò tǔ, pàk nĕ pròsi jĕsti!*), ‘lijepo i zanimljivo govoriti’ ***pripovĕđàti kaj bǐ ga glàden***

¹⁹ Usp. u kajkavskom govoru Svete Marije *suhĭ kaj ga v iglò napeljajl, suhĭ kaj ga z iglòm pĕbòl* (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 104), u štokavskom govoru Čišle *tanak ka igla* (Menac-Mihalić 2005: 184), u govoru Splita *bit (izgledat) ka iglica, tanak ka igla* (Menac-Mihalić i Menac 2011: 72).

²⁰ 1. tucalo mužara ili stupe, tučak; 2. drveni čekić za usitnjavanje voća ili sabijanje kupusa u kaci za kiseljenje (Maresić i Miholek 2011: 726, 727).

²¹ Frazem motiviran istom asocijacijom potvrđen i u govoru Tršća, *Pàglej ga kùlke jĕ, na màrĕ ni ĉĕs vràta pĕjt* (neobjavljena građa).

slušal (*Strășno lēpo pripovēda, kaj bī ga glāđen slūšal.*) te brojnija negativno konotirana, kao ‘bauljati naslijepo’ *īti kak pijāna kōkoš* (*Išlī smo kāk pijāne kokōši, tāk ē bīlo kmīca.*), ‘jako se je uzrujao tko’ *očē se pojēsti štō*, ‘beskoristan je tko, lijen’ *da mǔ ē dōbro {dēbēlo} jēsti, pīti i nīšt nē delāti* (*Krāva jēna lēna, da ī jē dōbro dēbēlo jēsti, pīti i nīšt nē delāti!*), ‘izluđivati koga, dosađivati komu’ *pīti kōmu kfy* (*Cēlī mi žīvot kfy pīje, a jā bēda čkomīm!*), ‘čvrsto ustrajati u čemu, ne prihvaćati ničije mišljenje; slijepo slijediti koga, štō’ *držatī sē kak pījan plōta kōga, čēga* (*Držī sē zākōna kak pījan plōta.*), ‘nevoljko počinjati raditi, neodlučno, sporo počinjati raditi; odugovlačiti’ *slagatī sē kak glāđen srāt* (*Bōmo zakēsnilī, nājtē sē slagatī kak glāđen srāt!*). Frazem *pojēsti z jočimāmi kōga* ‘ne ispuštati iz vida, požudno gledati koga’ (*Skorom gā ē pojēla z jočimāmi, tulkō ga īma rāda.*) sastavnicom *pojēsti* intenzivira proces gledanja ostvaren somatizmom *oči*, dok je ‘velika zbrka, zamršena situacija’ izražena frazemom *nē znū sē štō pīje, štō plāča* (*Si sō sē krīš-krāž svadīli, nē znū sē štō pīje, štō plāča.*) u kojem se u odnos stavlja uzročno-posljedična veza *pijenje – plaćanje*.

Iz navedenih je primjera razvidno da oni pokrivaju različite sfere čovjekova života, od psihičkoga stanja (uzrujavanje, ustrajnost, neodlučnost, lijenost) do aktivnosti (govorenje, gledanje). Pokazalo se tako da su sastavnice kojima se izriče konzumiranje hrane i pića plodne i za izražavanje drugih sadržaja vezanih uz čovjekov život, čime je potvrđena mogućnost širenja polaznoga značenja.

6. Zaključak

Opis i rječnik đurđevečkoga govora donosi bogatu riznicu frazeološke građe, što omogućuje donošenje saznanja o frazeologiji toga područja, ali i daje predložak za daljnja frazeološka istraživanja.

Za potrebe ovoga istraživanja iz njega su ekscerpirani frazemi kojima se izriče/opisuje aktivnost hranjenja/pijenja, kao i posljedice i uzroci konzumacije/nekonzumacije. Pokazalo se da su takvi frazemi u govoru Đurđevca iznimno brojni i raznoliki. Neka od promatranih značenja oprimjerena su većim brojem različitih frazema (npr. *pijan, mršav, debeo*) čime se tako potvrđuje bogatstvo frazemske sinonimije. Uz to, pokazalo se da su pojedini frazemi dijelom i frazeologije drugih hrvatskih govora i narječja dok su neki lokalno obilježeni i specifični za usko govorno područje. Utvrdila se motiviranost sastavnica koje su dijelom ovih, uglavnom negativno konotiranih frazema te se pokazalo koje su sastavnice, tj. dijelovi čovjekova okruženja, najčešće zastupljene.

Izvori i literatura

- BFHJ = *Baza frazema hrvatskoga jezika*. <http://frazemi.ihjj.hr> (pristupljeno 1. 10. 2021.)
- Brač, Ivana; Bošnjak Botica, Tomislava. 2015. Semantička razdioba glagola u Bazi hrvatskih glagolskih valencija. *Fluminensia*, 27/1, Rijeka, 105–121.
- Broz, Vlatko. 2015. Frazeologija sve u šesnaest: motiviranost značenja numeričkih frazema u hrvatskome. *Filologija*, 64, Zagreb, 37–56.
- Fink, Željka. 1997. Pridjevski i glagolski frazemi sa značenjem ‘jako pijan’ i ‘jako se napiti’ (na materijalu ruskoga i hrvatskoga jezika). *Prvi hrvatski slavistički kongres: zbornik radova*, sv. I. Ur. Stjepan Damjanović. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 231–241.
- Frančić, Anđela; Menac-Mihalić, Mira. 2020. *Rječnik frazema i poslovice međimurskoga govora Svete Marije*. Zagreb: Knjigra.
- HFR = Menac, Antica; Fink Arsovski, Željka; Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Hrnjak, Anita. 2007. Kulinarski elementi u hrvatskoj i ruskoj frazeologiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33/2, Zagreb, 197–216.
- Keber, Janez. 1998. *Živali v prisposodobah 2*. Celje: Mohorjeva družba.
- Kovačević, Barbara. 2014. Pijan kao majka i pijan kao duga. *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, 1/4, Zagreb, 27–29.
- Kovačević, Barbara. 2012. *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Kovačević, Barbara; Bašić, Martina. 2012. Crikvenički poredbeni frazemi i njihovi ekvivalenti u hrvatskome jezičnom standardu. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 38/2, Zagreb, 357–384.
- Malnar, Marija. 2012. *Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkom korpusu*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Malnar Jurišić, Marija. 2017. Tijelo u hrvatskoj dijalektnoj frazeologiji. *Zbornik radova 45. seminara Zagrebačke slavističke škole: Tijelo u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi*. Ur. Ivana Brković, Tatjana Pišković. Zagreb: FF press – Zagrebačka slavistička škola, 75–99.
- Malnar Jurišić, Marija; Vukša Nahod, Perina. 2015. O čovjeku ukratko – konceptualna analiza frazema čabarskih govora. *Jezikoslovni zapiski*, 21/1, Ljubljana, 121–136.
- Maresić, Jela; Menac-Mihalić, Mira. 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Maresić, Jela; Miholek, Vladimir. 2011. *Opis i rječnik đurđevačkoga govora*. Đurđevac: Gradska knjižnica Đurđevac.

- Menac-Mihalić, Mira. 2003. Hrvatski dijalektni frazemi s antroponimom kao sastavnicom. *Folia onomastica Croatica*, 12–13, Zagreb, 361–385.
- Menac-Mihalić, Mira. 2005. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga.
- Menac-Mihalić, Mira; Menac, Antica. 2011. *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Мршевић-Радовић, Драгана. 2008. *Фраzeологија и национална култура*. Београд: Удружење књижевника Србије.
- Snoj, Marko. 2013. Frazemi v luči etimologije: metoda in praksa. *Frazeološka simfonija: sodobni pogledi na frazeologijo*. Ur. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 91–98.
- Шипка, Милан. 2013. *Зашто се каже?* Нови Сад: ИК Прометеј.

From the Phraseology of the Local Kajkavian Dialect of Đurđevac

Summary

Using the corpus excerpted from the dictionary *Opis i rječnik đurđevačkoga govora* [*A Description and a Dictionary of the Local Kajkavian Dialect of Đurđevac*] by Jela Maresić and Vladimir Miholek (2011), the paper adopts a *conceptual semantic* approach in order to analyze phraseological units grouped around several concepts: those related to human attitudes toward food and drink (the meaning of the phraseological unit is defined by the verbs *to eat* and *to drink*), those related to human condition (the meaning of the phraseological unit is defined by the adjectives *drunk*, *thirsty*, *hungry*, and *full*), and those related to human appearance (the meaning of the phraseological unit is defined by the adjectives *thin* and *fat*). In accordance with the cognitive semantics approach, an attempt is made to determine the motivation of phraseological units and the resultant meaning.

Ključne riječi: dijalektna frazeologija, semantičko-konceptualna analiza, Đurđevac

Keywords: dialect phraseology, conceptual analysis, Đurđevac

